

Verotuksen kustannukset yhteiskunnalle

POLITIIKKASUOSITUKSIA SUOMELLE

Olli Ropponen

Elinkeinoelämän tutkimuslaitos
olli.ropponen@etla.fi

Suosittelava lähdeviittaus:

Ropponen, Olli (19.1.2026). ”Verotuksen kustannukset yhteiskunnalle – Poliitiikka-suosituksia Suomelle”. ETLA Muistio nro 172. <https://pub.etla.fi/ETLA-Muistio-Brief-172.pdf>

Tiivistelmä

Tämä muistio tarkastelee verotuksen aiheuttamia kustannuksia yhteiskunnalle hyödyntäen kansainvälistä taloustieteellistä tutkimuskirjallisuutta ja Marginal Value of Public Funds (MVPF) -kehikkoa. Tarkastelu kattaa keskeiset veromuodot, jotka muodostavat valtaosan Suomen valtion verotuloista. Tulokset osoittavat, että talouden toimijat reagoivat verotukseen muuttamalla käyttäytymistään, mutta reaktioiden voimakkuus vaihtelee huomattavasti veromuotojen välillä. Erityisesti ansiotulojen korkeimpien marginaaliveroasteiden kohdalla hyvinvointitappiot ovat suuret ja korkeilla verotuksen lähtötasoilla näiden veroasteiden laskeminen on usein itsensä rahoittava toimenpide. Sen sijaan esimerkiksi arvonlisävero näyttää keskimäärin vähemmän haitallisena. Veropoliitiikassa tulisi lähtökohtaisesti välttää kaikkein haitallisimpien verojen kiristämistä.

Abstract

The Societal Costs of Taxation – Policy Recommendations for Finland

This brief examines the societal costs of taxation using international economic research literature and the Marginal Value of Public Funds (MVPF) framework. The analysis covers major tax categories that account for the majority of Finnish central government tax revenues. The results show that economic agents respond to taxation through behavioral changes, but the magnitude of these responses varies substantially across tax bases. Taxes on highest labor incomes generate particularly large welfare losses and depending on the initial level of taxation a decrease in these tax rates are self-financing in many cases. In contrast, value-added taxation, for instance, appears, on average, less distortionary. Regarding policy work, the fiscal adjustment should avoid increasing the most harmful taxes and instead emphasize less distortionary revenue sources.

VTT **Olli Ropponen** on Elinkeinoelämän tutkimuslaitoksen tutkimuspäällikkö.

Dr.Soc.Sc. (Econ.) **Olli Ropponen** is a Chief Research Scientist at ETLA Economic Research.

Kiitokset: Kirjoittaja kiittää TT-säätiötä hankkeen rahoittamisesta sekä Tarmo Valkosta tutkimusta edistäneistä kommentteista ja keskusteluista.

Tämän muistion työstämisessä on hyödynnetty tekoälyä ihmistyön tukena Etlan eettisen ohjeiston mukaisesti (versio 22.11.2025, ks. <https://www.etla.fi/ai-etiikka>).

Acknowledgements: The author is grateful to TT-säätiö for funding the project and to Tarmo Valkonen for providing helpful comments and discussions.

Artificial intelligence has been used to support human work in the production of this brief in accordance with ETLA's ethical guidelines (version 22.11.2025, see <https://www.etla.fi/en/ai-ethics/>).

Avainsanat: Verotuksen hyvinvointikustannukset, Optimaalinen verojärjestelmä, Verotuksen käyttäytymisvaikutukset, Marginal Value of Public Funds (MVPF)

Keywords: Welfare Costs of Taxation, Optimal Taxation, Behavioral Responses to Taxation, Marginal Value of Public Funds (MVPF)

JEL: H21, H24, H25, D61, H30

Johdanto

Suomen julkinen talous kohtaa merkittäviä ja pitkäketoisia rahoituspaineita. Muun muassa väestön ikääntyminen aiheuttaa painetta erityisesti sosiaali- ja terveydenhuoltomenojen sekä eläkemenojen kautta, jonka lisäksi maanpuolustukseen on tulossa pysyviä menolisäyksiä. Julkiseen talouteen kohdistuvat paineet herättävätkin kysymyksen, paitsi menojen priorisointitarpeista, myös siitä, miten julkista taloutta tulisi rahoittaa. Tässä muistiossa tarkastellaan verotuksen aiheuttamia kustannuksia yhteiskunnalle perustuen raporttiin *Verotuksen kustannukset yhteiskunnalle – Mitä Suomessa käytettyjen verojen haitallisuudesta tiedetään* (Etna Raportti nro 172, <https://pub.etla.fi/ETLA-Raportit-Reports-172.pdf>).

Raportissa tarkastellaan verojen hyötyjä ja haittoja verolajeittain. Analyysi perustuu kansainväliseen taloustieteelliseen tutkimuskirjallisuuteen sekä Marginal Value of Public Funds (MVPF) -kehikkoon, joka mahdollistaa erilaisten veromuotojen vertailun yhteismitallisesti (Hendren, 2016; Hendren & Sprung-Keyser, 2020). Viimeaikaisen menetelmällisen edistymisen seurauksena kyetään myös aiempaa useammin arvioimaan politiikan kannalta keskeiset pitkän aikavälin vaikutukset, joita voidaan hyödyntää MVPF-kehikossa. Makrotasolla tapahtuvia yleisen tasapainon vaikutuksia kehikko ei kuitenkaan huomioi. Raportissa tarkastellut veromuodot – ansiotulovero, yhteisövero, pääomatulovero, arvonlisävero sekä perintö- ja lahjaverot – kattavat noin 84 prosenttia Suomen valtion vuodelle 2026 arvioiduista veroista ja veroluonteisista tuloista.

Tulokset osoittavat, että talouden toimijat tyypillisesti reagoivat verotukseen muuttamalla käyttäytymistään. Toisiin veroihin reagoidaan kuitenkin toisia enemmän. Nämä erot vaikuttavat suoraan hyvinvointiin, koska verotuksen aiheuttamat hyvinvointitappiot riippuvat siitä, kuinka herkästi eri veropohjat reagoivat verotukseen. Mitä voimakkaammin verotus muuttaa talouden toimijoiden käyttäytymistä ja tätä kautta veropohjaa, sitä suurempi on yhden kerätyn veroeuron todellinen kustannus yhteiskunnalle.

Keskeinen havainto

Raportin selkein havainto liittyy ansiotuloveron ylimpiin marginaaliveroasteisiin. Niissä tapauksissa, joissa ansiotulon ylimmät marginaaliveroasteet¹ ylittävät 55 prosenttia, tutkimuskirjallisuus osoittaa veron laskemisen olevan usein itsensä täysimääräisesti rahoittava toimenpide. Tämä tarkoittaa sitä, että näitä marginaaliveroasteita laske- malla verotuotot lisääntyvät samaan aikaan, kun ansaittua euroa kohden laskettu verotaakka kevenee. Näissä tapauksissa ylimpiä marginaaliveroasteita korottamalla verotuotot puolestaan laskevat ja samaan aikaan ansaittua euroa kohden laskettu verotaakka kasvaa.

Tulosten perusteella Suomessa vuonna 2013 käyttöön otettu solidaarisuusvero laski verotuottoja. Tämä tarkoittaa, että veron vuoksi jouduttiin nk. Laffer-käyrän väärälle puolelle, mikä ei ole veronmaksajan eikä julkisen vallan etu. Tästä syystä Suomessa ei olisi verotuottojen eikä hyvinvoinnin näkökulmasta tullut ottaa käyttöön solidaarisuusveroa.

Havainnosta ilmeinen seuraus on, että jos verotusta joudutaan julkisen talouden kohtaamien paineiden vuoksi tulevaisuudessa kiristämään, sitä ei kannata tehdä korottamalla ylimpiä marginaaliveroasteita. Muiden verojen kohdalla pohdinta palautuu yhteiskunnallisten hyötyjen vertailuun.

Veromuotojen vertailusta

Päätöksenteon kannalta keskeinen kysymys ei ole pelkästään se, onko jokin vero haitallinen tai tehokas sinänsä, vaan se, miten haitallinen se on suhteessa muihin veroihin. Julkisen talouden sopeutus voi tapahtua verojen välisinä painopisteen muutoksina: yhtä veroa kiristetään ja toista kevennetään, tai vaihtoehtoisesti valitaan, mitkä veroa ei kiristetä. Jos kyseessä on verotuksen painopistemuutos, poliittikkamuutoksen kannalta keskeistä on se, kuinka paljon veronkevennyksistä saavat hyötyä siitä hyötyjät ja toisaalta kuinka paljon vastaavista veronkiristyksistä koituu haittaa tämän kiristuksen kohteeksi

joutuville. Raportti hyödyntää MVPF-kehikon tarjoamaa mahdollisuutta vertailla suoraan eri veromuotojen hyvinvointivaikutuksia. Tämä tekee vertailuista erityisen käytökelpoisia politiikkavalmistelussa.

Raportissa havaitaan yhden veroeuron keräämisestä aiheutuvan veromuodosta riippumatta haittaa, jonka suuruus tyypillisesti ylittää yhden euron. Kuitenkin se, kuinka paljon tämä ylittyy, riippuu veromuodosta. Ansiotuloveron kohdalla haitan suuruus riippuu myös vahvasti tulotasosta ja marginaaliveroasteesta. Korkeimpien marginaaliveroasteiden kohdalla haitta on erittäin suuri (veroasteen laskeminen jopa itsensä rahoittava, jos marginaaliveroasteet yli 55 prosenttia), alemmilla tulotasoilla ja keskituloisten joukossa reaktiot ovat selvästi pienempiä.

Kaikkien ansiotuloveron maksajien marginaaliveroasteiden korottaminen aiheuttaa veropohjamuutosten vuoksi jokaista kerättyä veroeuroa kohden haittaa noin 1,155 euroa ($MVPF = 1,155$). Eli kokonaisuudessaan veroasteiden korottamisesta syntyvä haitta on 15,5 prosenttia suurempi kuin kerättävät verotulot. Vastaavasti kaikkien ansiotuloveron maksajien marginaaliveroasteiden laskeminen tuo hyötyä 15,5 prosenttia enemmän kuin veron laskemisesta seuraavat verotulonmenetykset. Yhteisöveron korottaminen puolestaan aiheuttaa raportin tulosten perusteella haittaa noin 22 prosenttia hyötyjä enemmän ($MVPF = 1,22$), pääomatulovero noin 165 prosenttia ($MVPF = 2,65$), arvonlisävero noin 7 prosenttia ($MVPF = 1,07$) ja perintö- ja lahjaveron noin 7,5 prosenttia ($MVPF = 1,075$). Näiden verojen laskeminen tuo vastaavasti hyötyjä enemmän kuin veron laskemisesta aiheutuvien veronmenetysten verran. Hyöty tai haitta kohdistuu osaltaan kyseistä veroa maksaville taloudellisille toimijoille. Esimerkiksi ansiotuloveron kohdalla he ovat suurelta osin ansiotuloveroa maksavat henkilöt (siltä osin kuin veron kohtaanto kohdistuu heihin) ja arvonlisäveron kohdalla arvonlisäveroa maksavat tahot (siltä osin kuin kohtaanto määrittää). Verotuksen kohtaanto jakaantuu tyypillisesti eri talouden toimijaryhmien välille.

Pohditaan esimerkinomaisesti veroreformia, jossa ansiotuloveroa kevennetään (josta ansiotuloveroa maksava saa hyötyä) ja joka rahoitetaan vastaavansuuruisella yhteisöveron korotuksella (joka pienentää yhteisöveroa maksavan hyötyä). Jokaista euroa kohden, jolla ansiotuloveroa kevennetään, ansiotuloveron maksaja saa hyötyä 1,155 euroa. Jokaista euroa kohden, jolla yhteisöveroa ki-

ristetään, yhteisöveron maksaja menettää hyötyä 1,22 euroa. Siksi kyseinen veroreformi kannattaa toteuttaa vain, jos ansiotuloveron maksajan saama 1,155 euron hyöty katsotaan yhteiskunnalle suuremmaksi kuin yhteisöveron maksajan 1,22 euron haitta. Eli, toimi kannattaa toteuttaa, jos yhtä euroa ansiotuloveron maksajan kädesä arvostetaan vähintään yhtä paljon kuin $(1,22 / 1,155 =) 1,06$ euroa yhteisöveron maksajan käsissä. Jos ansiotuloveron maksajan euroa arvostetaan yhtä paljon kuin yhteisöveron maksajan, kyseistä veroreformia ei kannata tehdä. Vastaavasti voidaan pohtia muita budjettineutraaleja verotuksen painopisteen muutoksia. Näihin vertailuihin liittyvät luvut on raportoitu Etlä Raportissa nro 172, taulukko 8 (Ropponen, 2026).

Jos yhtä euroa eri veronmaksajien käsissä arvostettaisiin kaikkia yhtä paljon, veroreformin arvioinnin voisi perustaa suoraan MVPF-arvioihin. Tällöin kannattaisi erityisesti siirtää verotuksen painopistettä pois pääomatuloverotuksesta ($MVPF = 2,65$) ja kohti arvonlisäveroa ($MVPF = 1,07$). Perintö- ja lahjaveron MVPF on lähellä arvonlisäveron MVPF-arvoa, mutta verrattuna arvonlisäveron laajaan veropohjaan perintö- ja lahjaveron rooli on verotuottojen kannalta välttämättä rajallinen. Yhteisövero puolestaan sijoittuu keskikastiin ($MVPF = 1,22$): se on haitallisempi kuin arvonlisävero, mutta vähemmän haitallinen kuin pääomatulovero ja kaikkein korkeimmat ansiotuloverot. Ansiotuloveron kohdalla keskeistä on puolestaan huomioida erilaiset reaktiot ylimpiin marginaaliveroasteisiin ja muihin marginaaliveroasteisiin.

Sen lisäksi, että tietyn veron taso vaikuttaa kyseisen veron veropohjaan, kirjallisuus tunnistaa verojen vaikuttavan myös toisten verojen veropohjiin. Joissain tapauksissa nämä laajentavat toisia veropohjia, toisissa kaventavat niitä. Esimerkiksi Suomen listaamattomien yhtiöiden verojärjestelmä muodostaa interaktion ansiotuloveron, yhteisöveron ja pääomatuloveron veropohjien välille.

Kehikon avulla voitaisiin myös tarkastella eri julkisen valan menoista saatavia hyötyjä suhteessa niiden kustannuksiin. Tätä kautta voitaisiin vertailla verojen aiheuttamia haittoja menoista saataviin hyötyihin. Toivottavaa olisi, että verovaroin rahoitettujen menojen hyödyt olisivat verotuksen aiheuttamia haittoja suuremmat. Muussa tapauksessa verojen kerääminen menojen rahoittamiseksi heikentää hyvinvointia. Raportissa kuitenkin rajaudutaan veroihin, ja menot on jätetty tarkastelujen ulkopuolelle.

Johtopäätökset

Suomen julkiseen talouteen kohdistuu tunnistettuja paineita, jotka herättävät kysymyksiä sekä menojen että verotuksen priorisointitarpeista. Jos joudutaan veronkorotusten tielle, on tärkeä ymmärtää mistä veroista aiheutuu suurimpia haittoja yhteiskunnalle. Näitä veroja ei tulisi lähtökohtaisesti korottaa, vaan olisi etsittävä vaihtoehtoisia tapoja alijäämän tasapainottamiselle.

Raportin yksi keskeinen havainto on, että talouden toimijat tyypillisesti reagoivat veroihin muuttamalla käyttäytymistään. Käyttäytymismuutosten seurauksena myös veropohjat muuttuvat. Esimerkiksi ansiotuloverotusta kiristettäessä työtä tehdään aiempaa vähemmän ja joskus jopa niin paljon vähemmän, että veroasteiden korottaminen pienentää verotuloja.

Toinen tärkeä havainto on se, että kaikki verot eivät ole yhteiskunnalle yhtä kalliita, ja veropolitiikan painopisteillä voi olla merkittäviä seurauksia hyvinvointiin. Esimerkiksi veronkiristysten kohdalla tulisi välttää veromuotoja, joiden veropohjat ovat erittäin herkkiä käyttäytymiselle. Mikäli julkista taloutta sopeutetaan, verojärjestelmän tehokkuutta voidaan parantaa painottamalla vähemmän haitallisia veropohjia.

Tulokset osoittavat, että erityisesti ylimmät ansiotuloveroasteet voivat aiheuttaa huomattavia hyvinvointitappioita suhteessa niillä kerättyihin verotuloihin. Joissain tapauksissa ylimpien marginaaliverojen alentaminen on jopa rahoittanut itse itsensä käyttäytymisvaikutusten kautta. Sen sijaan toiset verot, kuten arvonlisävero, näyttävät keskimäärin vähemmän haitallisina.

Raportin tuloksista kumpuaa selkeä suositus siitä, että jos verotusta joudutaan julkisen talouden kohtaamien paineiden vuoksi tulevaisuudessa kiristämään, sitä ei kannata tehdä ainakaan korottamalla ylimpiä marginaaliveroasteita nykyisestä. Muiden veromuotojen osalta politiikka-toimenpiteiden pohdinta palautuu vertailuun niiden haittojen ja hyötyjen suhteesta (MVPF) ottaen huomioon sen, että yhteiskunnalle koituvat hyödyt voivat poiketa yksilön hyödyistä.

Viite

- ¹ Marginaaliveroasteella tarkoitetaan tässä ansiotulon saajan bruttotulosta maksamia veroja ja maksuja.

Kirjallisuus

Hendren, N. (2016). The Policy Elasticity. *Tax Policy and the Economy* 30, 51–89.

Hendren, N. & Sprung-Keyser, B. (2020). A Unified Welfare Analysis of Government Policies. *Quarterly Journal of Economics* 135(3), 1209–1318.

Ropponen, O. (2026). Verotuksen kustannukset yhteiskunnalle – Mitä Suomessa käytettyjen verojen haitallisuudesta tiedetään. Etlä Raportti nro 172. <https://pub.etla.fi/ETLA-Raportit-Reports-172.pdf>

Elinkeinoelämän tutkimuslaitos

ETLA Economic Research

ISSN-L 2323-2463
ISSN 2323-2463

Kustantaja: Etlatieto Oy

Puh. 09-609 900
www.etla.fi
etunimi.sukunimi@etla.fi

Arkadiankatu 23 B
00100 Helsinki
